

กลไกการสร้างสังคมสันติสุขระหว่างคน ๓ วัยในมิติพระพุทธศาสนา ของสังคมไทย

A Mechanic to Strengthen Peace in the Society of Three Groups in Buddhist Viewpoints of Thai Society

¹พระมหาขวัญชัย เขมประไพ, ²แสวง นิลนามะ, ³คงสฤษฎ์ แพงทรัพย์, ⁴ธนาธิป ฮาดเนาลี,
⁵ไชยา เสนแสนยา และ ⁶เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย

¹Phramaha Khwanchai Hemprapai, ²Sawaeng Nilnama

³khongsaris Pangthrap, ⁴Dhanardhip Hardnaulee, ⁵Chaiya Sensaenya and

⁶Penphan Fuangooloy

^{1,2,3,4,5}คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3,4,5}Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

⁶วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁶Suphanburi-Srisuvarnabhumi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya

University

¹Corresponding Author's Email: khwanchai.hem@mcu.ac.th

Received January 30, 2025; Revised February 25, 2025; Accepted: February 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1. เพื่อศึกษาคน 3 วัยในสังคมไทย 2. เพื่อสร้างต้นแบบการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย และ 3. เพื่อขับเคลื่อนกลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในศาสนาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 35 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเรื่องคน 3 วัยในสังคมไทย คือ 1) ความแตกต่างกันทางกายภาพ เป็นการแสดงให้เห็นผ่านการการแบ่งคนที่เกิดและเติบโตมาในช่วงเวลาที่มีสภาพทางสังคมและประวัติศาสตร์เดียวกัน และมีประสบการณ์ หรือเหตุการณ์สำคัญบางอย่างร่วมกัน 2) ความแตกต่างทางด้านความคิด เป็นการตรวจสอบถึงกระบวนการคิดที่พัฒนาขึ้นตามลำดับช่วงเวลา เป็นการแบ่งที่ไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติ แต่เป็นไปตามการพัฒนาจิตใจเป็นหลัก 3) ความแตกต่างกันทางด้านพฤติกรรมทางสังคม เป็นการแบ่งวัยผ่านการดำเนินชีวิต มีอัตลักษณ์ของแต่ละวัยปรากฏชัดในสังคม อันเป็นลักษณะของการแบ่งตัวตนออกไปตามรูปแบบของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป การสร้างต้นแบบการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย ประกอบด้วย 1) การเข้าใจความแตกต่างกันระหว่างช่วงวัยในสังคมไทย มีความเข้าใจความแตกต่างในระดับต้นคือการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ การเข้าใจระดับกลางเป็นการเข้าใจหน้าที่ ส่วนการเข้าใจระดับสูงเป็นการเข้าใจถึงวุฒิภาวะที่เข้าใจโลกและปฏิบัติต่อโลกในฐานะเป็นนาย ไม่ใช่เป็นทาส 2)

การสร้างกิจกรรมเรียนรู้ระหว่างช่วงวัยของคน 3 วัยในพระพุทธศาสนา คือกิจกรรมทางวัฒนธรรม มาจากการเข้าใจพิธีกรรมต่างๆ ที่มีในสังคมนั้นเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน กิจกรรมทางสังคม เป็นการเรียนรู้ในแง่ของการปฏิบัติตนตามตำแหน่ง แ่งที่หรือตามกาลเทศะ และกิจกรรมทางศาสนา การพิจารณาหลักความเชื่อทางศาสนา เช่น “การบูชา” และ “อัญชลี” 3) การสร้างต้นแบบการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของคน 3 วัยในสังคมไทย การหาต้นแบบในการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนได้นั้นมาจากการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิต การขับเคลื่อนกลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา คือ 1) การสร้างสังคมสันติสุขจากความแตกต่างระหว่างช่วงวัย การสร้างสันติสุขปรากฏในหลักการทางศาสนาที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบของสังคมระดับเล็กคือครอบครัว จนถึงระดับใหญ่คือสังคม 2) กลไกขับเคลื่อนการสร้างสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา คือขับเคลื่อนด้วยชุมชน และขับเคลื่อนด้วยวัด

คำสำคัญ: คน 3 วัย; พระพุทธศาสนา; สังคมสันติสุข

Abstract

The three objectives of this research were purposely made: 1) to study people of three ages in Thai society, 2) to create a model for collaborative learning among people of three ages in the Buddhist dimension of Thai society, and 3) to drive a mechanism for creating a peaceful society among people of three generations in the Buddhist dimension. This research is qualitative research using interviews with 35 experts in related religions through purposive selection. In the research, it was clearly found that 1) Physical differences are shown through the division of people who were born and grew up in the same social and historical conditions and shared some important experiences or events. 2) Thinking differences are an examination of the thought processes that develop sequentially over time. This is a division that is not natural but primarily follows the development of the mind and 3) Social behavioral differences are the division of ages through lifestyles, with the identity of each age clearly visible in society, which is a characteristic of dividing identities according to different forms of culture. Creating a model for collaborative learning among people of three ages in the Buddhist dimension of Thai society consists of: 1) Understanding the differences between age periods in Thai society, understanding the differences at the initial level, which is understanding physical changes, and understanding at the intermediate level, which is understanding the duties. High-level understanding is the understanding of maturity that understands the world and treats the world as a master, not a slave. 2) Creating learning activities between the ages of the 3 generations in Buddhism, namely cultural activities, comes from understanding various rituals in that society as the main components in creating relationships in the community. Social activities are learning in terms of behaving according to one's

position, place or time and place, and religious activities, considering religious beliefs such as "worship" and "anjali". 3) Creating a learning model for living together of the 3 generations in Thai society. Finding a model for learning to live together as a community comes from creating a process of community participation and developing quality of life. The driving mechanism for creating a peaceful society of the 3 generations in the Buddhist dimension is: 1) Creating a peaceful society from differences between generations. The creation of peace appears in religious principles that reflect the form of society at a small level, which is the family, to a large level, which is society. 2) The driving mechanism for creating peace of the 3 generations in the Buddhist dimension is driven by the community and driven by the temple.

Keywords: Three Groups; Buddhism; Peace Society

บทนำ

สังคมสันติสุขเป็นลักษณะสังคมที่ปรากฏในหลากหลายมิติ แต่ที่มีการกล่าวถึงมากที่สุดจากแง่มุมทางศาสนา ดังจะพบการกล่าวถึงความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันด้วยดีจากคัมภีร์พระไตรปิฎกว่า “เราจะไม่ปรินิพพานตราบเท่าที่อุบาสกทั้งหลายผู้เป็นสาวกของเรา ตราบเท่าที่อุบาสิกทั้งหลายผู้เป็นสาวิกาของเรา ยังไม่เสียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำไม่แก่ล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ประพฤติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตนแล้วแต่ก็ยังบอก แสดงบัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ปราบปรามที่เกิเกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยชอบธรรมไม่ได้”(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 168 หน้า 113-114, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงสาวกของพระองค์จะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเข้าใจหลักปฏิบัติที่ถูกต้องและชัดเจนเป็นหลักสำคัญในการรวมกันทางสังคมที่จะช่วยสร้างอัตลักษณ์บางอย่างที่ชัดเจน

เมื่อกล่าวถึงกลไกการขับเคลื่อนสังคมด้วยความศรัทธา จะพบรูปแบบการแก้ปัญหาโดยอาศัยหลักการทางศาสนาตามที่มีการศึกษาศาสนาผ่านข้อเสนอการพัฒนาระบบความรู้คิด (Cognitive-Development Approaches) ได้เสนอการพัฒนาเด็ก ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุผ่านการรู้คิดบนรากฐานของศาสนาและจิตวิญญาณบนความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและส่วนตัวถือเป็นกระบวนการศึกษาบนฐานคิดในแง่ความเชื่อทางศาสนาและกระบวนการรู้คิดบนฐานวัฒนธรรมและรายละเอียดของศาสนาที่จะชวนให้เกิดการเข้าใจกระบวนการเป็นมนุษย์และคุณค่าต่างๆ ทางสังคมผ่านบริบททางศาสนา (Anne L. Geyer, Roy F. Baumeister, 2005: 412-413) โดยโครงการนี้จะศึกษาพระพุทธศาสนา และสังคมที่ประกอบด้วยสันติสุขที่โครงการนี้เข้าใจคือสังคมโลกทั้งหมด รวมทั้งสังคมไทยเราด้วย คณะผู้วิจัยเข้าใจและทราบว่า ศาสนาสำคัญๆ ในโลกนั้นคิดต่างกันในเรื่อง โครงการวิจัยนี้จะพิจารณาลักษณะร่วมของทุกศาสนาบนพื้นฐานความเชื่อ และจะพิสูจน์ให้เห็นในงานวิจัยว่า ทุกศาสนาเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนาเป็นปัญหาปลาย่อย ตามที่ พระมหาบุญเลิศ ช่อธานี และคณะพบว่า ความขัดแย้งนั้นเกี่ยวข้องกับหลากหลายทั้งด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ และชาติพันธุ์ เมื่อสามารถแก้ไขได้อย่าง

นำไปสู่ความยั่งยืน หากเรามีระบบการศึกษาศาสนาร่วมกันอย่างจริงจัง งานวิจัยนี้ส่วนหนึ่งทำในฐานะที่เป็นโครงการศึกษาศาสนาธรรมร่วมกันที่ว่ำนั้นและยังต่อยอดไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคน 3 วัย (พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานีและคณะ, 2561: 178)

โครงการนี้ได้ดำเนินการภายใต้การเข้าใจปัญหาของคน 3 วัยที่ประกอบด้วยเด็ก คนวัยทำงาน และผู้สูงอายุเริ่มมีความขัดแย้งกันในเรื่องของการดำเนินชีวิตและทัศนคติต่อการมองโลกทำให้เกิดปัญหาที่นำไปสู่การแตกแยกในครอบครัว อันเป็นปัญหาพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี มีนโยบายพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความสามารถและคุณธรรม เพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของประเทศชาติ พร้อมยังมีการส่งเสริมโครงการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลข้าราชการ นักเรียน นักศึกษาและประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการนำหลักศาสนาใช้ในการเชื่อมโยงสังคมเข้าด้วยกัน ญัตติพงศ์ธัช กุรัตนธรรมาและคณะได้อธิบายถึงการพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นด้วยหลักธรรมไว้ในแง่ของการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยได้เสนอแนะการพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง (ญัตติพงศ์ธัช กุรัตนธรรมาและคณะ, 2560: 2-3)

เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี อยู่ห่างจากกรุงเทพ เป็นระยะประมาณ 25 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 15.393 ตารางกิโลเมตร หรือ 9,892 ไร่ ที่ตั้งสำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถ ตั้งอยู่หน้าหมู่บ้านทิวสน เลขที่ 1 หมู่ที่ 1 ตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี สาเหตุที่มีการยกฐานะเป็น "เทศบาลเมืองบึงยี่โถ" สืบเนื่องจากในปัจจุบัน(ปี พ.ศ.2554) เขตพื้นที่ตำบลบึงยี่โถมีความเจริญเติบโตและมีการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านอย่างรวดเร็ว เช่น การพาณิชยกรรม การท่องเที่ยว การศึกษา การอุตสาหกรรม การกีฬา การคมนาคมขนส่ง และสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นสังคมเมืองมากขึ้น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในตำบลบึงยี่โถมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับความเป็นสังคมเมือง เทศบาลเมืองบึงยี่โถในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภารกิจหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ ดูแลคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนตำบลบึงยี่โถให้มีความอยู่ดีกินดี มีคุณภาพกายและคุณภาพใจที่ดี จึงมีความจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงฐานะขององค์กรให้ใหญ่ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม และเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นไปอย่างทั่วถึง ครอบคลุม รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีผู้นับถือศาสนาพุทธ เกือบทั้งหมด ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาลเมืองบึงยี่โถ

ปัญหาของเทศบาลบึงยี่โถเกี่ยวเนื่องกับความเป็นเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และมีการขยายตัวการด้านอุตสาหกรรม มีการจัดสร้างหมู่บ้านจัดสรรเพิ่มขึ้น ประชาชนต่างย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่เพิ่มขึ้น ทำให้จำนวนคนที่เข้ามาอาศัยอยู่มีความแออัด ชุมชนหนาแน่นขึ้น เกิดปัญหาเกี่ยวข้องกับทรัพยากรทั้งเรื่องน้ำเสีย ปัญหาขยะมูลฝอย อีกทั้งปัญหาอาชญากรรมและมิจฉาชีพมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาการอยู่ร่วมกันของคนต่างวัยที่หลากหลายทำให้เกิดความกระทบกระทั่งและเกิดเป็นปัญหาทะเลาะวิวาท อาจส่งผลให้เกิดการอยู่อย่างโดดเดี่ยว

ในกรอบยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดปทุมธานีมียุทธศาสตร์การส่งเสริมคุณภาพชีวิต ในกรอบที่ 4 ว่าด้วยยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีแนวทางการพัฒนาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยในกรอบดังกล่าวเป็นการพัฒนาด้านการพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิต และ

ความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเทศบาลเมืองบึงยี่โถ ได้ดำเนินการให้การสนับสนุนจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน ที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุคนพิการได้จดทะเบียนเป็นผู้พิการกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และผู้ป่วยโรคเอดส์ในชุมชน มีการช่วยเหลือผู้ประสบความเดือดร้อนจากภัยพิบัติต่างๆ (สำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โถ, 2566)

ในงานวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอการอยู่ร่วมกันของคน 3 วัยผ่านการบริหารจัดการของภาครัฐและหน่วยงานเอกชนที่มีส่วนสำคัญในการสร้างพื้นที่และกิจกรรมโดยโยงผ่านกิจกรรมต่างๆในแง่วิถีชีวิตและสุขภาพอนามัยของประชาชน เทศบาลเมืองบึงยี่โถได้ตั้งศูนย์การแพทย์และฟื้นฟูบึงยี่โถ รมรงค์และเผยแพร่การให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านสาธารณสุข การดูแลสุขภาพ การป้องกันและรักษาโรค ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนออกกำลังกาย (เต้นแอโรบิค) ในชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง โดยการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างลานกีฬาให้กับชุมชน สำหรับให้ประชาชนได้ออกกำลังกาย ทางด้านกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ เทศบาลเมืองบึงยี่โถได้ส่งเสริมให้เด็ก ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายและฝึกฝนกีฬา ร่วมกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีสุขภาพ ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการกีฬา นันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เด็ก เยาวชนไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อีกทั้งเทศบาลเมืองบึงยี่โถ ได้ส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ อาทิ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา จัดงานวันเด็ก จัดกิจกรรมเนื่องในวันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ และวันสำคัญทางศาสนา เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนในเขตเทศบาล มีความรู้ความเข้าใจในจารีตประเพณีอันดีงาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคน 3 วัยในสังคมไทย
2. เพื่อสร้างต้นแบบการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย
3. เพื่อขับเคลื่อนกลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลไกการสร้างสังคมสันติสุขระหว่างคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้รับหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.87/2567 วันที่รับรอง 11 มีนาคม 2567 มีหลักการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Data) เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือและตำรา ในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัย รูปแบบการสร้างสังคมสันติสุข เป็นต้น และเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) เป็นการศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัยกับการสร้างสังคมสันติสุขโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) กระบวนการกลุ่ม (group process)

ขั้นตอนที่ 2 ประชากร/พื้นที่วิจัย

1) ประชากรในการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

- กลุ่มนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน
- กลุ่มนักวิชาการด้านสันติศึกษา จำนวน 5 คน
- กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน
- กลุ่มผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน
- กลุ่มตัวแทนกลุ่มต่างๆ จำนวน 15 คน

2) พื้นที่การวิจัย ได้แก่ 1) ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ อำเภอบึงยี่โกะ จังหวัดปทุมธานี 2) ศูนย์พัฒนาเด็ก อำเภอบึงยี่โกะ จังหวัดปทุมธานี 3) วัดเขียนเขต อำเภอบึงยี่โกะ จังหวัดปทุมธานี

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างในการสัมภาษณ์คน 3 วัย ตัวแทนพระพุทธศาสนา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและกระบวนการอยู่ร่วมกันของคน 3 วัย ใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และกิจกรรมกลุ่ม (Group Process) เพื่อค้นหาตัวชี้วัดการอยู่ร่วมกันของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย โดยมีลักษณะแบบสัมภาษณ์ 3 แบบ คือ 1) แบบสัมภาษณ์กลุ่มคน 3 วัย 2) แบบสัมภาษณ์ตัวแทนพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย 1.เก็บข้อมูลเชิงเอกสารนั้นเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิจากแหล่งวิจัย เช่น ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น

2. เก็บข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์และสรุปผล เมื่อผู้วิจัยได้จัดเก็บรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในแต่ละประเด็นอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้วก็จะนำข้อมูลมาจัดระบบเป็นหมวดหมู่เรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเริ่มต้นจากการศึกษาแนวคิดเรื่องการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย จากเอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือและตำรา ในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของพระพุทธศาสนา ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรม รูปแบบการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัย ในมุมมองพระพุทธศาสนา และนำข้อมูลที่ได้มาหารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย จากข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ต่อจากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยได้จัดระบบหมวดหมู่ของการวิเคราะห์เรียงตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อขับเคลื่อนกลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 แนวคิดเรื่องคน 3 วัยในสังคมไทย พบว่า การแบ่งคนเป็น 3 วัยตามนัยทางศาสนากับสังคมมีความแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

1) ความแตกต่างกันทางกายภาพ เป็นการแสดงให้เห็นผ่านการการแบ่งคนเป็นยุคต่างๆ ที่เรียกว่า เจเนอเรชั่น มาจากกลุ่มคนที่เกิดและเติบโตมาในช่วงเวลาที่มีสภาพทางสังคมและประวัติศาสตร์เดียวกัน และมีประสบการณ์ หรือเหตุการณ์สำคัญบางอย่างร่วมกัน เจเนอเรชั่นจึงเป็นกลุ่มคนที่เกิดในช่วงปีเดียวกัน และมีเหตุการณ์สำคัญๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตร่วมกัน แต่ละเจเนอเรชั่นจึงมีประสบการณ์ที่สั่งสมร่วมกันมา อีกทั้งปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูของพ่อแม่ เพื่อน สื่อ และวัฒนธรรมประชานิยม ล้วนแต่หล่อหลอมให้เกิดเป็นค่านิยมร่วมของกลุ่มคนที่เกิดในช่วงเวลาเดียวกัน

2) ความแตกต่างทางด้านความคิด เป็นการตรวจสอบถึงกระบวนการคิดที่พุทธศาสนิกชนได้พิจารณาว่าวัยนั้นล้วนแตกต่างกันไปในแต่ละคนจะฝึกฝนตนเอง ให้เข้าใจถึงคำว่า ชีวิต คือ เป็นอยู่ ไม่แก่ ควรจะเรียกว่า ชีวิตจริง ถ้ายังแก่ ตายได้ อย่างนี้มันไม่ใช่ชีวิต เป็นชีวิตที่ตาย ลองไปเปรียบเทียบกันดูว่า ชีวิตที่รู้จักตาย และชีวิตที่ไม่รู้จักตาย ชีวิตที่รู้จักตายเท่านั้นแหละที่มันจะมีปัจฉิมวัย คือชีวิตบั้นปลาย ถ้าเป็น ชีวิตนิรันดร์เสียแล้วมันไม่มีชีวิตบั้นปลาย ไม่มีบั้นต้น ไม่มีชั้นกลาง ส่วนการจำกัดด้วยอายุทำให้การบรรลุภาวะจิตขั้นสูงนั้นไปด้วยกันไม่ได้กับงานทางโลก ท่านจึงสนับสนุนแนวปฏิบัติแบบดั้งเดิมที่ให้ปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้นในพระพุทธศาสนาถูกจำกัดไว้เฉพาะแก่บุคคลจำนวนไม่มากนัก การแบ่งนี้มาจากการแบ่งให้เห็นการพัฒนาจิตใจหรือความคิดที่ไม่ใช่แค่การเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่จะเกิดขึ้นหรือเป็นไปได้ตามการฝึกฝนขึ้นตามลำดับและนำไปสู่ผลคือการบรรลุถึง

3) ความแตกต่างกันทางด้านพฤติกรรมทางสังคม เป็นการแบ่งวัยผ่านการดำเนินชีวิต กล่าวคือ เยาวชนที่ยังเด็กๆ และคนแก่ๆ หัวหงอกอาจจะมึนลักษณะเหมือนกันคือยังไม่รู้อะไร เพราะชีวิตยังคงวุ่นวายหาความสงบไม่เจอ ทุกเรื่องมันจบไม่ได้ ถ้ามันยังไม่ถึงความสงบสุข ช่วยกำหนดกันไว้ให้ดีๆ ทุกเรื่องจึงหยุดไม่ได้ ถ้ายังไม่ไปจนถึงความสงบสุข จึงต้องดิ้นรนอยู่ร่ำไป และสร้างปัญหาตามมาจนยุ่งเหยิงไปหมด จนกว่าความสันติ หรือ ความสงบสุขจะเกิดขึ้น นั่นคือจุดหมายปลายทางของมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเยาวชนหรือคนแก่การแบ่งแยกความแตกต่างกันนี้เป็นการแบ่งแยกทางด้านวุฒิภาวะทางสังคม ซึ่งวิธีการดังกล่าวยังรวมถึงการสร้างอัตลักษณ์ของแต่ละวัยขึ้นในทางสังคม อันเป็นลักษณะของการแบ่งตัวตนออกไปตามรูปแบบของวัฒนธรรมทั่วไป ประวัติศาสตร์ตำนาน การจัดตั้งองค์กร และดินแดนที่แตกต่างกันออกไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การสร้างต้นแบบการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย พบว่า การสร้างต้นแบบแต่ละองค์ประกอบ ประกอบด้วย

1) การเข้าใจความแตกต่างกันระหว่างช่วงวัยในสังคมไทย ท่าทีของสังคมไทยมองเรื่องการแบ่งบุคคลไปตามลักษณะที่หลากหลาย แต่การแบ่งช่วงอายุเป็น 3 วัยนั้นเป็นไปตามลักษณะอย่างกว้างๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างและช่วงเวลาในกระบวนการพัฒนาที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ เหตุผล ความรับผิดชอบ รวมถึงท่าทีต่างๆ ในการปฏิบัติตน ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นความเข้าใจในความแตกต่างกัน ดังนี้ 1) ความเข้าใจในระดับต้น เป็นการเข้าใจตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจสภาวะรอบตัวที่เข้าใจทางวัตถุ โดย

กระบวนการทางกายภาพที่สะท้อนให้เห็นความต้องการที่อยู่ภายใน การเข้าใจกระบวนการทางกายภาพในทางพระพุทธศาสนาจึงถือเป็นการรับรู้ในแง่ของการเข้าใจกิเลสเป็นหลัก 2) ความเข้าใจในระดับกลาง เป็นการเข้าใจในการทำหน้าที่ (duty) ของสังคมที่มาพร้อมกับลักษณะเป้าหมายในชีวิตที่เป็นไปตามลักษณะของข้อกำหนดทางสังคม การกล่าวถึงบุคคลที่มีอายุและได้รับการยกย่องจึงเป็นกลไกในการยอมรับว่า คนที่มีอายุไม่ใช่ในฐานะของผู้เกิดนาน แต่เป็นไปของผู้ประพาศธรรมมานานกว่ากัน จึงเป็นข้อกำหนดหนึ่งว่า หากผู้มีความรับผิดชอบต่อผลการกระทำของตนเองได้ คนนั้นก็ถือว่ามั่งคั่งในทางพระพุทธศาสนา ขณะเดียวกันการยกย่องบุคคลเช่นนั้นก็เป็นเรื่องที่ควรกระทำเป็นไปตามเงื่อนไขที่ยอมรับว่าตนเองหรือปัจเจกบุคคลเป็นศูนย์กลางที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม 3) ความเข้าใจในระดับสูง การเข้าใจกระบวนการทางธรรมชาติกับหลักการเชิงอุดมคติทางศาสนาที่มองว่า ธรรมชาตินั้นจัดมาในลักษณะที่เป็นรูปธรรมเป็นไปตามสภาวะการเจริญเติบโตของร่างกายที่ต้องการกิน การเสพอันเป็นความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันพระพุทธศาสนาก็ไม่ได้แนะนำหรือไม่ได้ขอหรือบังคับให้ตัดสิ่งเหล่านี้ออกไปโดยสิ้นเชิง โลกก็กลายเป็นบทเรียนสำหรับเรา การควบคุมตนเองในแง่หนึ่งจึงเป็นการผานกันเข้าระหว่างวัตถุกับจิตใจ บนฐานของการไม่ได้ทำลายทั้งหมดแต่ก็ไม่ได้เป็นทาสคือยอมทุกอย่าง เรียกว่ามีภูมิมาปฏิบัติ

2) การสร้างกิจกรรมเรียนรู้ระหว่างช่วงวัยของคน 3 วัยในพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ระหว่างคน 3 วัยในทางศาสนาจึงมาจากข้อกำหนดเหล่านี้ คือ 1) กิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นกระบวนการใช้หลักการปฏิบัติมาเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างกิจกรรม ในแง่ของการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการมาจากการเข้าใจกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนที่มีฐานมาจากการเข้าใจพิธีกรรมต่างๆ ที่มีในสังคมนั้นเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน 2) กิจกรรมทางสังคม เป็นการเรียนรู้ในแง่ของการปฏิบัติตนตามตำแหน่ง แห่งที่หรือตามกาลเทศะอันเป็นกระบวนการสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่ทำให้พลวัตและความตึงเครียดภายใน ความซับซ้อนของศาสนาไทยแบบหลอมรวมเป็นระเบียบคือการจับเข้ามาใส่ใน บริบท การสร้างบริบทเช่นนี้ต้องแยกแยะให้ชัดเจนออกจากกระบวนการกลาย เป็นลูกผสมทางวัฒนธรรมหรือศาสนา 3) กิจกรรมทางศาสนา เป็นการเรียนรู้ในระดับของพิธีกรรมที่มีเรื่องของพิจารณาในแง่ของหลักความเชื่อทางศาสนา เช่น “การบูชา” และ “อัญชลี” ว่าเป็นความเชื่อทางศาสนาที่พวกเขาแสดง ออกมาและเป็นปัจจัยภายในที่สะท้อนให้เห็นทางสายตา “การบูชาไม่ใช้การทำตามทฤษฎี แต่มีกระบวนการกระตุ้นในตัวโดยอัตโนมัติ สร้างความเคารพจาก จิตวิญญาณให้ปรากฏแก่สายตาอย่างชัดเจน และปลูกฝังลงไปในร่างกายของ ผู้ศรัทธาตั้งแต่วัยเด็ก

3) การสร้างต้นแบบการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของคน 3 วัยในสังคมไทย หลักการหาต้นแบบในการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนได้นั้นมาจากการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านการคัดสรรเลือกเอาว่าชุมชนมีกลุ่มใดมากและน้อย ซึ่งพบว่าการชุมชนทุกที่มีผู้สูงอายุมากจึงต้องมีการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางแล้วนำให้กลุ่มอื่นมาร่วมกิจกรรมด้วยการเชิญวัยอื่นมาร่วมกิจกรรม นำไปสู่การช่วยเหลือดูแล และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตลอดจนผู้ด้อยโอกาส เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาบ้านเมือง ในการดูแลทุกข์สุขของพี่น้องประชาชนในทุกเพศทุกวัยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยที่ผ่านมาระดับเราได้จัดตั้งศูนย์ต่างๆ ขึ้น ไม่ว่าจะเป็นศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต

ผู้สูงอายุ การที่พวกเราทุกคนต่างช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน อย่างน้อยๆ ก็คนในครอบครัวเดียวกัน ไม่คิดทอดทิ้ง ปล่อยให้อยู่อย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพัง มอบความสุขให้เป็นพลังในการใช้ชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า การขับเคลื่อนกลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัย ในมิติพระพุทธศาสนา พบว่า การอยู่ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมบนฐานคิดของการให้วียใดๆ วัยหนึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อไปสู่วัยอื่นๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การสร้างสังคมสันติสุขจากความแตกต่างระหว่างช่วงวัย การสร้างสันติสุขปรากฏในหลักการทางศาสนาที่สะท้อนให้เห็นรูปแบบของสังคมระดับเล็กคือครอบครัว จนถึงระดับใหญ่คือสังคม คือ ก. การสร้างสันติสุขระหว่างคน 3 วัยในครอบครัว การใช้ครอบครัวเป็นพื้นฐานในการสร้างสันติสุขเป็นการเข้าใจถึงลักษณะการอยู่ร่วมกัน โดยพื้นฐานของการเข้าใจความขัดแย้งที่อยู่ในครอบครัวซึ่งเริ่มจากความอิจฉาริษยาและความตระหนี่เป็นหลักในการสร้างความขัดแย้งกัน การแก้ปัญหาครอบครัวนี้จึงมาจากการเปลี่ยนมุมมองต่อการมองทุกอย่างเป็นวัตถุหรือมองในทางชีววิทยา ในพระพุทธศาสนาจึงเสนอแนวทางในการการมองในเชิงอุดมคติทางฝ่ายวิญญาณสูงสุด เป็นการสร้างคุณค่าให้กับทุกสิ่งมากขึ้นอย่างการมองบุคคลอย่างพ่อแม่ไม่ใช่เป็นเพียงพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ ที่ให้เกิดลูกออกมา แต่เป็นผู้ที่เป็นอย่างนั้น เป็นผู้ที่เป็นอย่างนี้กระทั่งเป็นพระอรหันต์ในครอบครัว ข. การสร้างสันติสุขระหว่างคน 3 วัยในสังคม เป็นการสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันภายในสังคม และการสร้างสันติสุขจากความหลากหลายเช่นนี้ยังเป็นประเด็นในศาสนาศึกษาไทยด้วย ประเด็นดังกล่าวคือนักวิชาการต่างศึกษาศาสนาไทยด้วยความ ยากลำบาก เนื่องจากศาสนาไทยมีความซับซ้อน ไม่ปะติดปะต่อกัน ตัดไขว้กัน ไปมา และมีการจัดระเบียบพิธีกรรมความเชื่อเป็นลำดับขั้น

2) กลไกขับเคลื่อนการสร้างสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา เป็นการวางระบบกลไกให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีการขับเคลื่อน ดังนี้ ก. การขับเคลื่อนด้วยชุมชน เป็นการนำเอาหลักการคิดในการอยู่ร่วมกันมาผสมผสานเข้ากับกิจกรรมที่ทุกคนจะเข้ามามีส่วนร่วมได้ เป็นการบูรณาการทุกกลุ่มวัยเข้ามาอยู่ด้วยกัน ข. การขับเคลื่อนด้วยวัด เป็นการนำหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งได้ด้วยตนเองของแต่ละชุมชน เป็นการพัฒนาวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน วัดนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในแง่ของการเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลไกการสร้างสังคมสันติสุขระหว่างคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย ได้ผลสรุปเป็นประเด็นๆ ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องคน 3 วัยในสังคมไทย พบว่า การศึกษาคน 3 วัยในสังคมไทยเป็นการเข้าใจความแตกต่างทางด้านกายภาพที่ในแต่ละคนที่เกิดต่างกันจะมีพฤติกรรมการแสดงออกที่ต่างกันไป รวมถึงความตั้งใจนี้อาจเป็นไปได้ว่ามีความแตกต่างทางความคิดและความแตกต่างด้านพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นผ่านการปฏิบัติตน สอดคล้องกับงานของสุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ และคณะ (สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ และคณะ, 2536: 77-78) เสนอการศึกษาแบบแผนและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของประชากร 3 วัยคือ บิดามารดา บุตรและหลาน ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์สนิทสนมกับบิดามารดา และมากกว่านั้นยังมีการพูดคุย

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างตนเองและบิดามารดาที่เข้าใจกันอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งคู่ แม้มีความคิดเห็นหรือค่านิยมเกี่ยวกับชีวิตแตกต่างกันไปบ้างก็ตาม สำหรับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตอบกับบิดามารดา คือ เพศ อายุ การศึกษา สถานที่เกิด และที่อยู่อาศัยของมารดา แต่ปัญหาคือช่องว่างระหว่างวัยมีเพียงอายุและการศึกษาของผู้ตอบเท่านั้นที่ส่งผลกระทบ สำหรับการช่วยเหลือและสนับสนุน หากเป็นเรื่องส่วนตัวและปัญหาการตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญส่วนใหญ่จะพึ่งพาผู้สมรส แต่หากพึ่งพาเรื่องการเงินส่วนใหญ่จะพึ่งพาพี่น้อง

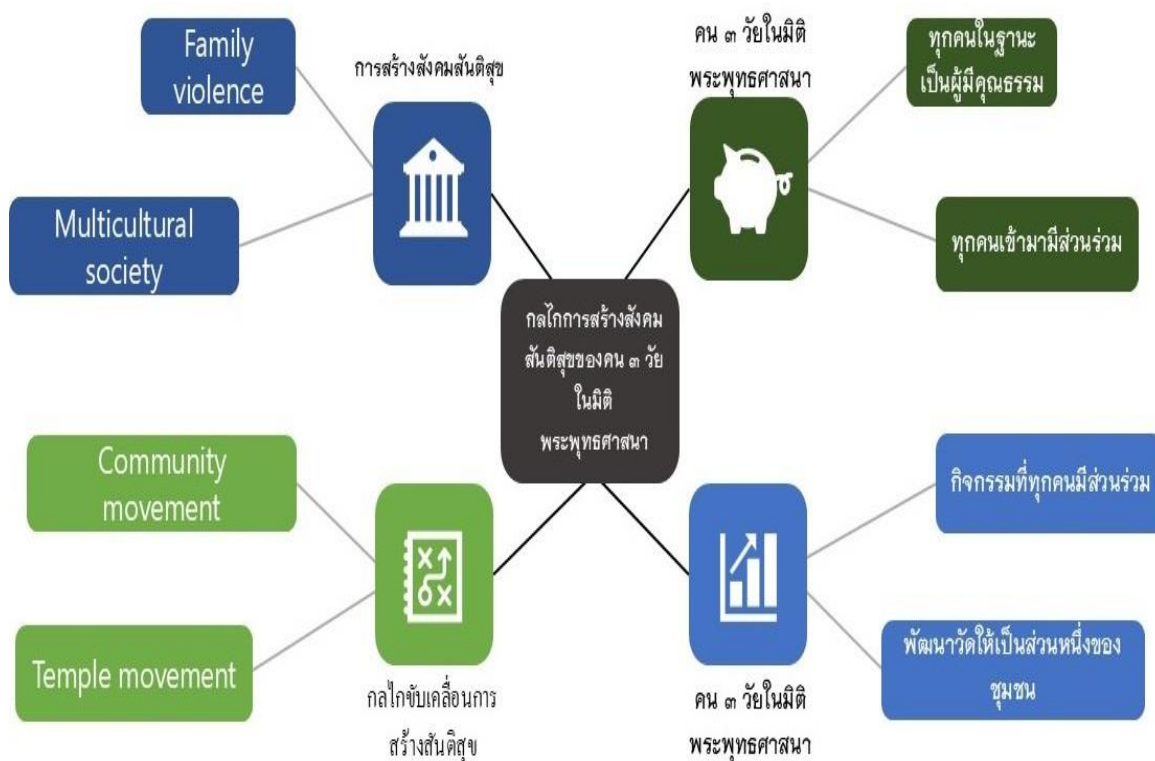
2. การสร้างต้นแบบการเรียนรู้ร่วมกันของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของสังคมไทย มาจากการเข้าใจความแตกต่างที่แต่ละวัยมีอันแสดงออกให้เห็นผ่านกระบวนการพัฒนาไม่ว่าทางด้านอารมณ์ เหตุผล ความรับผิดชอบ อันเป็นไปตามวุฒิภาวะของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมา ทั้งนี้ในทางพระพุทธศาสนา มองว่าวัยกับวัตถุนั้นเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกัน การปฏิบัติได้ถูกต้องต่อวัตถุนั้นเป็นวิธีการปฏิบัติตามหลักทางสายกลาง สอดคล้องกับงานของณัฐพงศ์ธัช กุรัตนธรรมาและคณะ (ณัฐพงศ์ธัช กุรัตนธรรมาและคณะ, 2560: 89) ได้อธิบายถึงการพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหของชุมชนท้องถิ่นด้วยหลักธรรมไว้ในแง่ของการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยได้เสนอแนะการพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหของชุมชนท้องถิ่นด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เพราะชุมชนเป็นสังคมฐานรากที่คนในชุมชนให้ความเลื่อมใสศรัทธา นับถือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า หากมีปัญหขึ้นในชุมชน คนในชุมชนจะได้นำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และงานวิจัยของบัญชาพงษ์พานิช และคณะ (บัญชา พงษ์พานิช และคณะ, 2563) ได้เสนอถึงการพัฒนากิจการทางพระพุทธศาสนาผ่านงานด้านศาสนประเพณี ที่เน้นประเพณีในการรวมกันระหว่างวัดกับชุมชน ผ่านคณะสงฆ์และฆราวาสจะร่วมกันสร้างประเพณีขึ้นมา ศาสนธรรมอันมาจากความที่วัดนั้นจะเป็นองค์กรสำคัญในการเป็นรากฐานแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในการสืบทอด รักษาคำสอนและแนวทางการปฏิบัติ และศาสนสมบัติ อันเป็นการบริหารให้สอดคล้องกันตามแนวทางพระวินัยให้เหมาะสมกับพระภิกษุสงฆ์ และสอดคล้องกับระเบียบการบริหารร่วมสมัย

3. การขับเคลื่อนกลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา ต้องให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการอย่างเป็นขั้นตอน สุดท้ายกลไกขับเคลื่อนการสร้างสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา เป็นการวางระบบกลไกให้เกิดการเชื่อมโยงกันระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการขับเคลื่อนด้วยชุมชน เป็นการนำเอาหลักการคิดในการอยู่ร่วมกันมาผสมผสานเข้ากับกิจกรรมที่ทุกคนจะเข้ามามีส่วนร่วมได้ เป็นการบูรณาการทุกกลุ่มวัยเข้ามาอยู่ด้วยกัน และการขับเคลื่อนด้วยวัด เป็นการนำหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งได้ด้วยตนเองของแต่ละชุมชน สอดคล้องกับงานของพระมหาบุญเลิศ ช่วยธานีและคณะ (พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานีและคณะ, 2561) ได้เสนอการผสมผสานกลไกทางพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนและเมียนมาร์ โดยเสนอถึงการใช้กลไกทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการสานสัมพันธ์นำมาซึ่งความสันติสุขได้จริงนั้นมาจากการร่วมกันระหว่างองค์กร คือ องค์กรของรัฐทั้งสองฝ่ายได้ร่วมมือจัดทำแผนงานและโครงการกิจกรรมทางศาสนา มีการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของชาวบ้าน ในระดับประชาชนคือ ประชาชนมีความร่วมมือในการจัดกิจกรรม

ทางศาสนาด้วยกัน ทำให้ประชาชนเปิดรับความเป็นมิตรภาพต่อกันระหว่างศาสนาและระหว่างชาติ และงานวิจัยของสุชาติ เศรษฐมาลินี (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2558) ได้ใช้แนวทางการมีปฏิสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันอย่างเข้มข้นภายใต้การเคารพในความแตกต่าง และการสร้างอัตลักษณ์ร่วมบางอย่างเพื่อ ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน การมีส่วนร่วมในตัดสินใจปัญหาของชุมชนร่วมกัน และความพยายามที่จะ เข้าใจผู้อื่น โดยรูปแบบของสังคมสันติสุขภายใต้เงื่อนไขนี้จะเป็นการใช้กลไกการสานเสวนาทางศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง กลไกการสร้างสังคมสันติสุขระหว่างคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาของ สังคมไทย ได้องค์ความรู้ใหม่ที่นำเสนอการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา

จากภาพนี้อธิบายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมบนฐานคิดของการให้วัยใดๆ วัยหนึ่งเป็น จุดเชื่อมต่อไปสู่วัยอื่นๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การสร้างสังคมสันติสุขจากความแตกต่างระหว่างช่วงวัย คือ

-Family violence ลดความรุนแรงในครอบครัว เป็นสังคมที่พระพุทธศาสนาให้คุณค่าทุกคน ในฐานะเป็นผู้มีคุณธรรมมากกว่าจะเป็นแค่บุคคลตามธรรมชาติเท่านั้น

-Multicultural society สร้างสังคมที่มีความหลากหลาย เป็นการสร้างความเข้าใจในการอยู่ ร่วมกันภายในสังคมด้วยการเปิดพื้นที่ให้แต่ละคนได้เข้ามาร่วมกับบุคคลอื่น

2) กลไกขับเคลื่อนการสร้างสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา คือ

-Community movement เป็นการขับเคลื่อนด้วยชุมชน เป็นการนำเอาหลักการคิดในการอยู่ร่วมกันมาผสมผสานเข้ากับกิจกรรมที่ทุกคนจะเข้ามามีส่วนร่วมได้ เป็นการบูรณาการทุกกลุ่มวัยเข้ามาอยู่ด้วยกัน

-Temple movement เป็นการขับเคลื่อนด้วยวัด เป็นการนำหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งได้ด้วยตนเองของแต่ละชุมชน เป็นการพัฒนาวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน วัดนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในแง่ของการเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การสร้างกลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนาถือเป็นพื้นฐานในการมูลค่าให้กับส่วนอื่นๆ และทำให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่เศรษฐกิจและการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในระดับครอบครัวจนถึงประเทศชาติ จึงถือเป็นความจำเป็นที่ทั้งภาครัฐและชุมชนจะต้องเห็นความสำคัญและช่วยกันรณรงค์ให้เกิดขึ้น ฉะนั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรตระหนักและหามาตรการในการรักษาด้วยการออกนโยบายเพื่อป้องกันและแก้ไข ซึ่งพอจะแนะนำได้ ดังนี้

1.1 หน่วยงานภาครัฐ

1) ฝ่ายวัฒนธรรม ควรวางรูปแบบการจัดการสานเสวนาระดับชุมชนและระดับชาติ อย่างเป็นระบบ เข้าไปตรวจสอบและเสนอแนะวิธีการที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมให้มีราคาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชนในพื้นที่ ไม่ให้เยาวชนออกมาอยู่ชุมชนเมือง ซึ่งจะยิ่งทำให้เกิดปัญหาผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาแต่ขาดการสืบสานให้เกิดมูลค่าได้อย่างน่าเสียดาย อีกทั้งต้องประชาสัมพันธ์ให้สังคมร่วมรับรู้ถึงวัฒนธรรมเหล่านี้ว่าเป็นสมบัติของชาติต่อไป

2) ฝ่ายการศึกษา ควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับความเข้าใจด้านวัฒนธรรม ประเพณีพระพุทธศาสนาอันเป็นรากฐาน อีกทั้งรูปแบบการนำเสนอที่เหมาะสม

3) ฝ่ายมนุษย์และสังคม ควรมีการเผยแพร่ข่าวสารเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีในแต่ละภูมิภาคเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการ การพัฒนาสินค้าและการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนวัฒนธรรมอื่น และบูรณาการให้เกิดองค์ความรู้ในการอนุรักษ์รักษาในภาพรวมของประเทศไทยต่อไป

4) ฝ่ายพระสงฆ์ ควรแนะนำและให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม ประเพณีของคนไทย มีองค์ความรู้ทั้งในแง่ของหลักธรรมและจริยธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในวิถีปฏิบัติที่ถูกต้องต่อไป

1.2 หน่วยงานภาคเอกชน

ควรส่งเสริมและสนับสนุนนโยบายภาครัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมถึงเข้ามามีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงวัฒนธรรม ส่งเสริมพหุวัฒนธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อีกทั้งเผยแพร่ให้ประจักษ์แก่กันทั้งชาวไทยและต่างชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปปฏิบัติ

หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำแนวคิด กลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา และศึกษาถึงแนวคิดทางในการจัดทำแผนการศึกษาศาสนา ในรายวิชาของหมวดการศึกษาสังคม

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่องกลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในมิติพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องคน 3 วัยและการสร้างสังคมสันติสุข ฉะนั้น จึงขอเสนอแนะหัวข้อให้ผู้สนใจทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ทำต่อไป ดังนี้

- 1) กลไกการสร้างสังคมสันติสุขของคนผู้มีบารมีในสังคมพหุวัฒนธรรม
- 2) การพัฒนาและขับเคลื่อนสังคมสันติสุขของคน 3 วัยในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญเลิศ ช่วยธานีและคณะ. (2561). *การผสมผสานกลไกทางพุทธศาสนาเพื่อสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน: กรณีศึกษาไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนและเมียนมาร์*. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ณัฐพงศ์ธัช กุรัตนธรรมาและคณะ.(2560). *การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- สำนักงานเทศบาลเมืองบึงยี่โก. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลเมืองบึงยี่โก*. (ออนไลน์).
<https://www.buengyitho.go.th/public/list/data/index/menu/1607>.
- สุวัฒนา วิบูลย์เศรษฐ์ และคณะ. (2536). *การศึกษาความสัมพันธ์ของประชากร 3 วัยในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพงศ์ธัช กุรัตนธรรมาและคณะ. (2560). *การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการ*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- บัญชา พงษ์พานิช และคณะ. (2563). *การสังเคราะห์บทเรียนในเชิงหลักคิดและหลักปฏิบัติ: กรณีศึกษาเพื่อการขยายผลพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2558). *การสร้างสันติภาพในสังคมพหุวัฒนธรรมทางศาสนาชาติพันธุ์: กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมในภาคเหนือของประเทศไทย*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

Anne L. Geyer, Roy F. Baumeister. (2005). "Religion, Morality, and Self-Control", In

Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality. edited by
Raymond F. Paloutzain, Crystal L. Park. New York: The Guilford Press.